शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

वर्ग : बी. ए. भाग : 3

मराठी (विशेष)

जून २०१२ पासून

अ. क	सत्र पाचवे : नवीन अभ्यासक्रम
1	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 7 काव्यशास्त्र
2	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 8 भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा
3	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 9 मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (प्रारंभ ते संत बहिणाबाई)
4	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 10 मराठी भाषा : उपयोजन आणि सर्जन
5	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 11 वाङ्मयप्रवाहांचे अध्ययन (ग्रामीण व दलित)

अ. क	सत्र सहावे : नवीन अभ्यासक्रम
1	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 12 काव्यशास्त्र
2	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 13 भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा
3	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 14 मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (समर्थ संप्रदाय ते आज्ञापत्र)
4	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 15 मराठी भाषा : उपयोजन आणि सर्जन
5	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 16 वाङ्मयप्रवाहांचे अध्ययन (आदिवासी व स्त्रीवादी)

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापुर

वर्ग : बी. ए. भाग – 3

मराठी (विशेष)

जून २०१२ पासून

सत्र – ५ : अभ्यासपत्रिका क्रमांक – ७

काव्यशास्त्र

- **उद्‌दिष्टे**

१. पौर्वात्य काव्यशास्त्राची ओळख करून देणे.
२. काव्याची लक्षणे आणि प्रयोजने समजावून देणे.
३. साहित्याची निर्मितिप्रक्रिया आणि स्वरूप जाणून घेणे.
४. भाषेचे 'अलंकार' समजावून देणे.

- **अभ्यासक्रम**

घटक 1 . काव्यलक्षण (पौर्वात्य)

भामह : शब्दार्थौ सहितौ काव्यम् !

दण्डी : शरीर तावदिष्टार्थव्यवच्छिन्ना पदावली !

वामन : काव्यम् ग्राह्यम् अलंकारात ! सौंदर्यम् अलंकार !
रीतिरात्मा काव्यस्य विशिष्टा पदरचना रीति :!

रूद्रट : ननु शब्दार्थौ काव्यम !

आनंदवर्धन : काव्यात्मा ध्वनि :!

कुंतक : शब्दार्थौ सहितौ वक्रकविव्यापारशालिनी बंधे व्यवस्थितौ काव्यम् तद्विदाल्हादकारिणी !

क्षेमेंद्र : औचित्यस्य – रसजीवितभूतस्य !

मम्मट : तत्‌अदोषौ शब्दार्थौ सगुणौ अनलंकृती पुनःक्वापि !

विश्वनाथ : वाक्यं रसात्मकं काव्यम् !

जगन्नाथ : रमणीयार्थ प्रतिपादक : शब्द : काव्यम् !

घटक 2. काव्यप्रयोजन (पौर्वात्य, पाश्चात्त्य व आधुनिक)

मम्मटाची काव्यप्रयोजने : यश, अर्थ, व्यवहारविज्ञान, अशुभतानिवारण, आनंद, कांतासंमित उपदेश (एकूण 6)

पाश्चात्त्य व आधुनिक : पलायनवाद, इच्छापूर्ती अथवा स्वप्नरंजन, जिज्ञासापूर्ती, उद्‌बोधन, आत्माविष्कार, धर्म, मोक्ष, नीती, जीवनानुभूती (एकूण 9)

घटक ३. **काव्यकारण**

काव्यानिर्मितीची उत्पादक अथवा जनक कारणे

१. प्रतिभा : रूद्रट, मम्मट आणि अभिनवगुप्त यांच्या प्रतिभेच्या व्याख्या प्रतिभेची सहा अंगे : ग्रहण, स्मरण, निवड, मूळकल्पना, स्फूर्ती आणि उत्प्रेक्षा प्रतिभेची चार वैशिष्ट्ये : प्रतिभाव्यापार, प्रतिभेचे अलौकिकत्व, अपूर्वनिर्मितीक्षम प्रतिभा, प्रतिभा ही वेडाची बहीण

२. व्युत्पत्ती ३. अभ्यास ४. भावनात्मकता ५. बहुश्रुतता

काव्यनिर्मितीची सहाय्यक अथवा गौण कारणे

1. मानसिक स्वास्थ 2. शारीरिक स्वास्थ
3. परिस्थिती 4. स्मृतिदृढता 5. भक्ती

घटक ४. **अलंकार : स्वरूप व विशेष**

उपमा, रूपक, यमक, दृष्टान्त, अनुप्रास, अतिशयोक्ती
(व्याख्या, स्वरूप व उदाहरणे अपेक्षित आहेत.)

- **प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी :–**

प्रश्न १.	योग्य पर्याय निवडा.	–	5 गुण
प्रश्न २.	अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न	–	15 गुण
प्रश्न ३.	लघुत्तरी प्रश्न (तीन पैकी एक)	–	10 गुण
प्रश्न ४.	अलंकार (चार पैकी दोन)	–	10 गुण

- **सूचना**

1. अलंकारावर वस्तुनिष्ठ प्रश्न असणार नाहीत.
2. विद्यापीठाने अंतर्गत मूल्यमापनासाठी दहा गुणांसाठीचे 'चर्चासत्र' सूचित केले आहे.

- **मूलभूत वाचन**

१. अभिनव काव्यप्रकाश – रा. श्री. जोग
२. काव्यशास्त्रप्रदीप – स. रा. गाडगीळ
३. भारतीय साहित्यशास्त्र – ग. त्र्यं. देशपांडे
४. सुगम मराठी व्याकरण – लेखन : मो. रा. वाळंबे

- **पूरक वाचन**

१. प्राचीन काव्यशास्त्र – र. पं. कंगले

२. मराठीचे साहित्यशास्त्र – ज्ञानेश्वर ते रामदास : मा. गो. देशमुख

३. सुलभ काव्यशास्त्र – पं. महादेवशास्त्री जोशी

- **संदर्भ ग्रंथ**

१. काव्यविभ्रम – रा. श्री. जोग

२. भारतीय काव्यशास्त्राची उत्क्रांती – डॉ. वा. के. लेले

३. साहित्य आणि समीक्षा – वा. ल. कुलकर्णी (पॉप्युलर)

४. भारतीयांचा साहित्यविचाार – पाटील, म. सु. (चेतश्री प्रकाशन, अंमळनेर)

- **टिप** प्रत्येक घटकासाठी 15 तासिका असतील.

● ● ●

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

वर्ग : बी. ए. भाग – 3

मराठी (विशेष)

जून २०१२ पासून

सत्र – ५ : अभ्यासपत्रिका क्रमांक ८

भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा

- **उद्दिष्टे**

१. आधुनिक भाषाविज्ञानाचा परिचय करून देणे.

२. भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा यांचा सहसंबंध जाणून घेणे.

३. भाषेची उत्पत्ती, स्वरूप, कार्य समजावून देणे.

४. ध्वनिपरिवर्तनाची कारणे व प्रकारांची माहिती करून देणे.

५. मराठी भाषेची वर्णव्यवस्था समजावून देणे.

६. मराठी भाषेबद्दलची विद्यार्थ्यांची आवड विकसित करणे.

- **अभ्यासक्रम**

घटक 1. भाषेची उत्पत्ती

ईश्वर, राजा आणि समाज यांनी भाषा निर्माण केली याबाबतची मते. भाषेच्या उत्पत्तीच्या उपपत्ती अथवा सिद्धांत : इंगित (Gestural), अनुकरण (Bow-Bow), रणन (Ding-Dong), भावनाभिव्यक्ती (Pooh-Pooh), श्रमपरिहार (Ye-He-Ho), प्रेमगानमूलक (Sing-Song), संपर्क (Contact), क्रिडासक्ती (Play - Way Theory) आणि समन्वय

घटक 2. भाषेचे स्वरूप, वैशिष्ट्ये आणि कार्य :

भाषेच्या व्याख्या : कृ. पां. कुलकर्णी, ना. गो. कालेलकर, श्री. न. गजेंद्रगडकर

भाषेचे स्वरूप : समाजव्यवहाराचे साधन, ध्वनिमाध्यमता, प्रतिकात्मकता, संकेतबद्धता, भाषा – एक पद्धती, भाषा मानवी आहे.

मानवी आणि मानवेतर संप्रेषण, भाषिक आणि भाषेतर संप्रेषण, भाषेबद्दलचे दृष्टिकोण/समजुती. सी. एफ. हॉकेटने सांगितलेली भाषेची सात वैशिष्ट्ये

- दुहेरीपण (Duality), निर्मितिक्षमता (Productivity), कार्यकारण संबंधाचा अभाव (यादृच्छिकता – Arbitrariness), अदलाबदलीची शक्यता (Inter Changeability), विशिष्टीकरण (Specialization), स्थलकालातीतता(Displacement), सांस्कृतिक संक्रमण (Cultural Transmission) याशिवाय सामाजिक संस्था, अर्जित भाषा, परिवर्तनशीलता, रैखिकता
- रोमान याकबसन(1896–1982) कृत भाषेची सहा कार्ये : संदर्भनिष्ठता, काव्यात्म, आविष्कारात्म, परिणामानिष्ठ, संपर्कनिष्ठ, भाषाविषयक

घटक ३. ध्वनिपरिवर्तन

व्याख्या आणि विशेष : निरपवाद, नियमित, अज्ञेय, सार्वत्रिक ध्वनिपरिवर्तन

कारणे : जित – जेते संबंध, भिन्न भाषिक संबंध, आळस, अनुकरणाची अपूर्णता, वागिंद्रियातील दोष, श्रवणेंद्रियातील दोष, उच्चारशीघ्रता, अज्ञान, आघात, उच्चारसौकर्य, आहार, भौगोलिकता, वर्गसिद्धांत, लोकभ्रम, सादृश्यता (एकूण 15)

प्रकार : अंत्यस्वनलोप, एकस्वनीकरण, आद्यस्वनागम, मध्यस्वनागम, अंत्यस्वनागम, सान्निध परिणाम, समानस्वनलोप, विसदृशीकरण, घोषीकरण, अघोषीकरण, मात्राभेद, सदृशता, अतिशुद्धी, दुष्प्रयोग, स्वनविपर्यय (एकूण 15)

घटक ४. मराठी वर्णव्यवस्था

ऋ, लृ, ॲ, ऑ सह 18 स्वर, 36 व्यंजने, वर्णव्यवस्थेचे उच्चारस्थानानुसार वर्गीकरण

स्वरांचे प्रकार : –ह्रस्व, दीर्घ, सिद्ध, साधित, सजातीय, विजातीय

व्यंजनांचे प्रकार : तालव्य, अंतस्थ, उष्म, संयुक्त, मूर्धन्य, कठोर व मृदू , अल्पप्राण व महाप्राण

अनुनासिक

(स्वर, व्यंजन यांची व्याख्या, वैशिष्ट्ये अपेक्षित)

- **टिप** प्रत्येक घटकासाठी 15 तासिका असतील.
- **मूलभूत वाचन**

१. कुलकर्णी कृ. पां. – मराठी भाषा :उद्गम आणि विकास
२. जोशी प्र. न. – सुबोध भाषाशास्त्र, स्नेहवर्धन, पुणे
३. गवळी अनिल – भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा, हिरण्यकेशी, कोल्हापूर
४. कुलकर्णी सुलक्षणा, कुबेर वसंत – भाषाविज्ञान परिचय
५. दामले मो. के. – शास्त्रीय मराठी व्याकरण

६. हिरेमठ राजशेखर – मराठी व्याकरण परिचय

- **पूरक वाचन**

१. मालशे मिलिंद – आधुनिक भाषाविज्ञान : सिद्धांत आणि उपयोजन, लोकवाङ्मय

२. कानडे मु. श्री. (संपा) – मराठीचा भाषिक अभ्यास, स्नेहवर्धन, पुणे

३. कालेलकर ना. गो. – ध्वनिविचार, मौज, मुंबई

४. गजेंद्रगडकर श्री. न. – भाषा आणि भाषाशास्त्र, व्हीनस, पुणे

- **संदर्भ ग्रंथ**

१. भाषाविज्ञानपरिचय : (संपादक) मालशे, पुंडे, सोमण (पद्‌मगंधा, पुणे)

२. कालेलकर ना. गो. – भाषा : इतिहास आणि भूगोल, मौज, मुंबई

३. क्षीरसागर श्री. के. – मराठी भाषा : वाढ आणि बिघाड

४. गोखले द. न. – शुद्धलेखनविवेक

५. वाळंबे मो. रा. – सुगम मराठी व्याकरण, नितीन प्रकाशन, पुणे

६. कदम महेंद्र – मराठीचे वर्णनात्मक भाषाविज्ञान, स्नहवर्धन, पुणे

७. Hocket C. F. : A Course in Modern Linguistics, Oxford, New York, 1958

८. Brower Reuben (Ed). On Translation (या ग्रंथातील 'On Linguistic Aspects of Translation' हा Roman Jakobson चा लेख)

९. Labov William : The Social Motivation of a Sound Change

- **प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी**

प्रश्न १.	योग्य पर्याय निवडा	–	5 गुण
प्रश्न २.	अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न (भाषाविज्ञानावर)	–	15 गुण
प्रश्न ३.	लघुत्तरी प्रश्न (तीन पैकी एक) (भाषाविज्ञानावर)	–	10 गुण
प्रश्न ४.	लघुत्तरी प्रश्न (तीन पैकी एक) (व्याकरणावर)	–	10 गुण

- **सूचना**

१. वस्तुनिष्ठ प्रश्न व्याकरणावर असणार नाही.

२. अंतर्गत मूल्यमापनासाठी 10 गुण असून त्यासाठी विद्यापीठाने 'चर्चासत्र' सूचित केले आहे.

• • •

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

वर्ग : बी. ए. भाग – 3

मराठी (विशेष)

जून २०१२ पासून

सत्र – ५ : अभ्यासपत्रिका क्रमांक ९

मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (प्रारंभ ते संत बहिणाबाई)

- **उद्‌दिष्टे**

१. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मय परंपरांचा व इतिहासाचा परिचय करून देणे.

२. या कालखंडातील वाङ्मय रचनाप्रकारांचा परिचय करून देणे.

३. या कालखंडातील वाङ्मयनिर्मितीच्या प्रेरणांचा परिचय करून देणे.

४. या कालखंडातील वाङ्मयाच्या सांस्कृतिक पार्श्वभूमीचा उलगडा करणे.

५. या कालखंडातील प्रमुख संप्रदाय व ग्रंथनिर्मिती यांचा अनुबंध स्पष्ट करणे.

६. या काळातील मराठी भाषेचे स्वरूप स्पष्ट करणे.

- **अभ्यासक्रम**

घटक 1 : आद्यकवी मुकुंदराज – विवेकसिंधू, परमामृत व पवनविजय, हेमाड पंडित महानुभाव संप्रदाय – स्थूल परिचय – आचारधर्म व तत्त्वज्ञान – महानुभावीयांचे गद्य वाङ्मय – लीळाचरित्र, श्रीगोविंदप्रभूचरित्र, दृष्टांतपाठ, सूत्रपाठ, स्मृतिस्थळ

घटक 2 : आद्य कवयित्री – महदंबा – धवळे, केशिराज–मूर्तिप्रकाश महानुभावीयांचे पद्य वाङ्मय (साती ग्रंथ) रूक्मिणीस्वयंवर, शिशुपालवध, उद्धवगीता, वछाहरण, ज्ञानप्रबोध, सह्याद्रीवर्णन, श्रीऋद्धिपूरवर्णन

घटक ३ : वारकरी संप्रदाय – स्थूल परिचय – वारकरी संप्रदायातील महत्त्वाचे संतकवी त्यांचे साहित्य – अ) ज्ञानदेव, ब) नामदेव, क) संतमेळ्यातील इतर कवी – गोरा कुंभार, सावता माळी, चोखामेळा, सेना महाराज, मुक्ताबाई व जनाबाई

घटक ४ : संत एकनाथ व संत तुकाराम यांचे समग्र साहित्य, तुकाराम शिष्या संत बहिणाबाई

- **प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी**

प्रश्न १.	योग्य पर्याय निवडा	–	5 गुण
प्रश्न २.	अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न	–	15 गुण
प्रश्न ३.	लघुत्तरी प्रश्न (तीन पैकी एक)	–	10 गुण
प्रश्न ४.	टिपा लिहा. (तीन पैकी एक)	–	10 गुण

- **सूचना** :– अंतर्गत मूल्यमापनासाठी 10 गुण असून त्यासाठी शिवाजी विद्यापीठाने 'चर्चासत्र' सूचित केले आहे.

- **मूलभूत वाचन**

१. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड – 1 ते 3 महाराष्ट्र साहित्य परिषद प्रकाशन, पुणे

२. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास – खंड 1 ते 4 : डॉ. अ. ना. देशपांडे

३. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप : ह. श्री. शेणोलीकर

४. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : ल. रा. नसिराबादकर (आठवी आवृत्ती, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर)

५. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास – खंड 1 व 2 – ल. रा. पांगारकर

६. संत , पंत आणि तंत – श्री. म. माटे

- **पूरक वाचन**

१. संत एकनाथ दर्शन – संपादक डॉ हे. वि. इनामदार

२. पाच भक्तिसंप्रदाय – र. रा. गोसावी

३. संत वाङ्मयाची सामाजिक फलश्रुती – गं. बा. सरदार

४. महाराष्ट्रीय संतमंडळाचे ऐतिहासिक कार्य – बा. रं. सुंठणकर

५. ज्ञानदेव आणि नामदेव – शं. दा. पेंडसे

- **संदर्भ ग्रंथ**

१. सर्वात्मभावी तुकाराम – डॉ. अनिल गवळी

२. श्री नामदेव दर्शन – संपादक मिरजकर नि. धों.

३. संत नामदेव – डॉ. हे. वि. इनामदार

४. पाच संतकवी – डॉ. शं. गो. तुळपुळे

५. वारकरी संप्रदाय : उदय व विकास – बहिरट भा. पं.

६. संत साहित्य आणि अंधश्रद्धा निर्मूलन – संपादक रा. तु. भगत

७. श्री. ज्ञानदेवांचे अध्यात्मचिंतन आणि आधुनिक विज्ञान – प्राचार्य गोपाळराव मयेकर

८. संत साहित्य संदर्भ कोश – मु. श्री. कानडे

९. मराठी साहित्याचे अदिबंध – उषा देशमुख

- **टिप** प्रत्येक घटकासाठी 15 तासिका असतील.

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापुर

वर्ग : बी. ए. भाग – 3

मराठी (विशेष)

जून २०१२ पासून

सत्र – ५ : अभ्यासपत्रिका कमांक १०

मराठी भाषा : उपयोजन आणि सर्जन

- **उद्‌दिष्टे**

१. औपचारिक आणि अनौपचारिक क्षेत्रानुसार भाषिक व्यवहार समजावून देणे, भाषेचे दैनंदिन जीवनातील महत्त्व समजावून देणे.

२. विविध क्षेत्रातील भाषिक कौशल्ये आणि क्षमता विकसित करणे.

३. लेखन, वाचन, भाषण या कौशल्यांचा विकास करणे.

४. भाषिक उपयोजनाने विद्यार्थ्यांचा शब्दसंग्रह समृद्ध करणे.

५. व्यवहारपयोगी व सर्जनशील लेखनास विद्यार्थ्यांना उद्युक्त करणे.

६. वृत्तपत्र, नभोवाणी, दूरचित्रवाणी या माध्यमांतील मराठीच्या वापराचे स्वरूप आणि महत्त्व सांगणे.

७. मराठीच्या विद्यार्थ्यांचा व्यक्तिमत्त्व विकास घडविणे.

८. जनसंपर्क कौशल्याची आवश्यकता व तंत्रे समजावून देणे.

- **अभ्यासकम**

घटक 1. भाषिक उपयोजनाची क्षेत्रे

1. साहित्य
2. प्रसारमाध्यमे (वृत्तपत्र, आकाशवाणी, दूरचित्रवाणी)
3. प्रशासन

घटक 2. आकाशवाणीसाठी लेखन

उद्‌घोषक, उद्‌घोषणा, जाहिरातलेखन, बातमीलेखन, श्रृतिकालेखन

घटक ३. दूरचित्रवाणीसाठी लेखन

संवादक, जाहिरातलेखन, बातमीलेखन, महाचर्चा / संवाद

घटक ४. व्यक्तिमत्त्व विकास

1. मराठीच्या विद्यार्थ्यांचे व्यक्तिमत्त्व (साहित्य/व्यावसायिक क्षेत्राशी संबंधित)
2. भाषणकौशल्य (Skill of Speaking) (मनोगत–मत व्यक्त करणे, सूत्रसंचालन करणे, आभार मानणे इ.)
3. वाचनकौशल्य (Skill of Reading) (उच्चार, शब्दबोध, चुकीचे वाचन, प्रकट वाचन, मूकवाचन)
4. लेखनकौशल्य (Skill of Writing) (शब्दनिवड, वाक्यरचना, शब्दक्रम, शब्दांकन, सुलेखन व श्रुतलेखन)

- **टिप** प्रत्येक घटकासाठी 15 तासिका असतील.

- **मूलभूत वाचन**

१. नासिराबादकर ल. रा. : व्यावहारिक मराठी, फडके प्रकाशन, (आठवी आवृत्ती)

२. मोकाशी सयाजीराव, नेमाडे रंजना : व्यावहारिक मराठी

३. तावरे स्नेहल (संपादक) : व्यावहारिक मराठी

४. नामजोशी प्रसाद : नभोवाणी आणि दूरचित्रवाणी, टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे

५. जोशी श्रीपाद : संवादशास्त्र, संभव प्रकाशन, नागपूर

६. भागवत यशोदा : जाहिरातीचं जग, मौज प्रकाशन, मुंबई

७. बोबडे सुहास : मराठी भाषा : सर्जन आणि उपयोजन, युनिटी, पुणे

- **पूरक वाचन**

१. अध्ययनासाठी संवादकौशल्ये

२. दृक–श्राव्य माध्यमासाठी लेखन

३. वाचन आणि लेखन कौशल्ये

४. श्रवण आणि संभाषण कौशल्ये (पुस्तके 1 ते 4 यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक यांची प्रकाशने)

५. कुलकर्णी एस. के. : वार्ताजगत, टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ प्रकाशन, पुणे

६. देशपांडे स. ह. : वृत्तविद्या

७. आकाशानंद : माध्यम चित्रवाणी, ग्रंथघर प्रकाशन, कुर्ला, मुंबई

८. रामबिहारी विश्वकर्मा :, आकाशवाणी, सूचना प्रसारण मंत्रालय

९. काणे पुष्पा, नभोवाणी कार्यक्रम : तंत्र आणि मंत्र, इंडिया बुक कंपनी, पुणे

१०. शेवते अरूण (संपादक) , संवाद : मुळा एज्युकेशन सोसायटी, सोनई.

११. जोशी श्रीपाद, सुसंवाद : स्वतःशी व इतरांशी

१२. पेंडसे अंजली : देहबोली, नीळकंठ प्रकाशन, पुणे

१३. देसाई रवींद्र : प्रभावी भाषणकला, प्रफ्फुलता, पुणे

१४. नेमाडे भालचंद्र : साहित्याची भाषा, साकेत प्रकाशन

१५. केळकर अशोक : वैखरी : भाषा आणि भाषा व्यवहार, मॅजेस्टिक

१६. लेले वा. के., भाषा : स्वरूप, सामर्थ्य व सौंदर्य, राजहंस, पुणे

१७. मिरजकर शामसुंदर : सूत्रसंचालन एक कला

१८. कुलकर्णी रवींद्र : मराठी नाट्यलेखनतंत्राची वाटचाल

१९. केळकर अशोक : मध्यमा

- **संदर्भ ग्रंथ**

१. पानसे मु. ग. (संपादक) – भाषा : अंतःसूत्र आणि व्यवहार, मसाप प्रकाशन, पुणे (यातील शासनव्यवहाराची भाषा हा ग. प्र. प्रधान यांचा लेख)

२. सराफ रा. सो. , भाषा : मातृभाषा आणि परभाषा

३. ग्रामोपाध्ये सुरेंद्र : भाषाव्यवहार आणि भाषाशिक्षण, मौज प्रकाशन, मुंबई

४. बेलवलकर सुमन : बेलभाषा

५. भागवत लीलावती : बोलू ऐसे बोल

६. पुंडे द. दि. : भयंकर सुंदर मराठी भाषा, मॅजेस्टिक प्रकाशन

७. सखाराम शंकर : शब्दानुबंध, मॅजेस्टिक प्रकाशन

८. भागवत यशोदा : बोलका कॅमेरा, मौज प्रकाशन

९. फडके अरूण : मराठी लेखनकोश, ढवळे प्रकाशन, मुंबई

१०. भाटवडेकर मो. वि. : राजहंस व्यावहारिक शब्दार्थ कोश, राजहंस प्रकाशन

११. ठकार वि. शिं. : पर्याय शब्दकोश, मेहता पब्लिशिंग हाऊस

१२. व्यावहारिक मराठी विशेषांक : नवभारत, 1982

१३. आचवल, माधव : किमया, मौज प्रकाशन, मुंबई

१४. शर्मा रॉबीन : महानतेच्या दिशेने

१५. माळी जी. पी. : वेली आणि फुले

- **प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी**

प्रश्न १.	योग्य पर्याय निवडा	–	5 गुण
प्रश्न २.	अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न	–	15 गुण
प्रश्न ३.	लघुत्तरी प्रश्न (तीन पैकी एक)	–	10 गुण
प्रश्न ४.	लघुत्तरी प्रश्न (तीन पैकी एक)	–	10 गुण

- **सूचना** १. प्रश्न क्र. 4 उपयोजनाचा असेल.

  २. घटक क्र. 2 व 3 उपयोजनासाठी असतील.

  ३. अंतर्गत मूल्यमापनासाठी 10 गुण असून त्यासाठी विद्यापीठाने 'चर्चासत्र' सूचित केले आहे.

• • •

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

वर्ग : बी. ए. भाग – 3

मराठी (विशेष)

जून २०१२ पासून

सत्र – ५ : अभ्यासपत्रिका क्रमांक ११

वाङ्मयप्रवाहांचे अध्ययन

(ग्रामीण व दलित)

- **उद्दिष्टे**

१. मराठीतील विविध साहित्यप्रवाहांचा परिचय करून देणे.

२. ग्रामीण व दलित साहित्यप्रवाहांची प्रेरणा, स्वरूप, वैशिष्ट्ये व विकास समजावून देणे.

३. अभ्यासार्थ नेमलेल्या साहित्यकृतीद्वारे संबंधित साहित्यप्रवाहाचे आकलन करून देणे.

- **अभ्यासक्रम**

साहित्यकृती : अंगारमाती : भास्कर चंदनशिव, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद

घटक 1 : ग्रामीण साहित्य : प्रेरणा, स्वरूप, वैशिष्ट्ये आणि विकास

घटक 2 : दलित साहित्य : प्रेरणा, स्वरूप, वैशिष्ट्ये आणि विकास

घटक ३ : अंगारमाती : आशयसूत्रे

घटक ४ : अंगारमाती : अभिव्यक्ती (प्रसंगचित्रण, व्यक्तिचित्रण, भाषा)

- **प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी**

प्रश्न १.	योग्य पर्याय निवडा. ('अंगारमाती' वर)	– 5 गुण
प्रश्न २.	अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न ('अंगारमाती' वर)	– 12 गुण
प्रश्न ३.	लघुत्तरी प्रश्न (तीन पैकी एक) ('अंगारमाती' वर)	– 07 गुण
प्रश्न ४.	अ) अंतर्गत विकल्पासह ग्रामीण साहित्यप्रवाहावर प्रश्न	– 08 गुण
	ब) अंतर्गत विकल्पासह दलित साहित्यप्रवाहावर प्रश्न	– 08 गुण

- **सूचना**

अंतर्गत मूल्यमापनासाठी शिवाजी विद्यापीठ सूचित 'चर्चासत्र' 10 गुणांसाठी आहे.

- **मूलभूत वाचन**

अंगारमाती : भास्कर चंदनशिव, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद

- **पूरक वाचन**

१. लाल चिखल : संपादक इंद्रजित भालेराव (लोकवाङ्मय गृह)
२. ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि शोध – नागनाथ कोत्तापल्ले (मेहता)
३. ग्रामीण साहित्य : रा. रं. बोराडे (साकेत)
४. ग्रामीण साहित्य : एक चिंतन – द. ता. भोसले (मेहता)
५. ग्रामीण साहित्य : स्वरूप व समस्या : आनंद यादव (मेहता)
६. ग्रामीण कथा : स्वरूप आणि विचार – वासुदेव मुलाटे
७. 1960 नंतरची सामाजिक स्थिती व साहित्यातील नवे प्रवाह – आनंद यादव
८. दलित साहित्याच्या निमित्ताने – सदा क–हाडे (अभिनव, मुंबई)
९. दलित चळवळ : एक आकलन – बाळकृष्ण कवठेकर (अजब)
१०. दलित चळवळ आणि साहित्य – कृष्णा किरवले (प्रतिमा)
११. दलित कथासाहित्य – प्रकाश कुंभार (प्रियदर्शी, कोल्हापूर)
१२. आंबेडकरी विचार आणि साहित्य – अविनाश डोळस (साकेत)

- **संदर्भ ग्रंथ**

१. ग्रामीणता : साहित्य आणि वास्तव – आनंद यादव (मेहता)
२. ग्रामीण साहित्य आणि संस्कृती – मोहन पाटील (स्वरूप)
३. दलित साहित्य : आजचे क्रांतिविज्ञान – बाबूराव बागूल
४. निळी पहाट – रा. ग. जाधव (श्रीविद्या)
५. दलित साहित्य : वेदना आणि विद्रोह – भालचंद्र फडके (श्रीविद्या)
६. दलित साहित्य : स्वरूप व भूमिका – वामन निंबाळकर (प्रबोधन, नागपूर)
७. आंबेडकरी चळवळीचे अंतरंग – अर्जुन डांगळे (लोकवाङ्मय)
८. संदर्भ दलित चळवळीचा – भा. ल. भोळे (बजाज)
९. कथाकार भास्कर चंदनशिव – मथु सांवत (संगत, नागपूर)

- **टिप** प्रत्येक घटकासाठी 15 तासिका असतील.

• • •

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

वर्ग : बी. ए. भाग – 3

मराठी (विशेष)

जून २०१२ पासून

सत्र – ६ : अभ्यासपत्रिका क्रमांक १२

काव्यशास्त्र

- **उद्दिष्टे**

१. शब्दशक्तीचे स्वरूप व प्रकार समजावून देणे.

२. रसप्रक्रिया समजावून देणे.

३. साहित्याची आस्वादप्रक्रिया समजावून घेणे.

४. साहित्यनिर्मितीच्या आणि आस्वादाच्या आनंदाची मीमांसा करणे.

५. विद्यार्थ्यांचा वाङमयीन दृष्टिकोण विकसित करणे.

- **अभ्यासक्रम**

घटक 1. शब्दशक्ती

अभिधा : व्याख्या व प्रकार : योग, रूढी, योगरूढ

लक्षणा : स्वरूप – व्याख्या, लक्षणेस आवश्यक गोष्टी : मुख्यार्थबाधा, लक्ष्यार्थाचा मुख्यार्थाशी संबंध, रूढी अथवा प्रयोजन (उपप्रकार अपेक्षित नाहीत)

शाब्दी व्यंजना : 1. अभिधामूलक व्यंजना 2. लक्षणामूलकव्यंजना

आर्थी व्यंजना : 1. वस्तुध्वनी 2. अलंकारध्वनी 3. रसध्वनी

व्यंजना शक्तीचे काव्यातील महत्त्व व तिच्याबद्दल आक्षेप

घटक 2. रसविचार

भरतमुनीचे रससूत्र : भरतमुनींनी दिलेले आठ स्थायीभाव व रस

भट्टनायक आणि अभिनव गुप्त याचा रसविचार

रसकसोट्या : मूलभूतता, सार्वत्रिकता, उचितता, आस्वाद्यता, उदात्तीकरण, भक्तिरस आणि शांतरस यांचा विचार

घटक ३. काव्यानंदमीमांसा

अ) कवीचा आनंद : क्रीडानंद, निर्मितीचा आनंद, आत्माविष्कारानंद (एकूण 3)

ब) रसिकाचा आनंद : ज्ञानानंद, रस वा चर्वणा, चमत्कृति, समधातता, पुनःप्रत्यय, प्रत्यभिज्ञा, तादात्म्य, जिज्ञासापूर्ती (एकूण 8)

क) करूणरसानंद : केवलानंदवाद, सुखदुःखात्मक रसभावना, दोन मने : अणू आणि विभू, कॅथार्सिस (एकूण 4)

घटक ४. छंद आणि वृत्ते : स्वरूप व विशेष

छंद : अभंग, ओवी, मुक्तछंद, लावणी

वृत्त : भुजंगप्रयात, आर्या, दिंडी, वसंततिलका

(व्याख्या, स्वरूप व उदाहरणे अपेक्षित आहेत)

- **प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी**

प्रश्न १.	एका वाक्यात उत्तरे लिहा.	–	5 गुण
प्रश्न २.	अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न	–	15 गुण
प्रश्न ३.	लघुत्तरी प्रश्न (तीन पैकी एक)	–	10 गुण
प्रश्न ४.	छंद व वृत्ते (चार पैकी दोन)	–	10 गुण

- **सूचना**

1. छंद व वृत्ते यावर वस्तुनिष्ठ प्रश्न असणार नाहीत.
2. विद्यापीठाने अंतर्गत मूल्यमापनासाठी सूचविलेला दहा गुणांसाठी गट प्रकल्प (Group Project) घ्यावा.

- **मूलभूत वाचन**

१. अभिनव काव्यप्रकाश – रा. श्री. जोग

२. काव्यशास्त्रप्रदीप – स. रा. गाडगीळ

३. भारतीय साहित्यशास्त्र – ग. त्र्यं. देशपांडे

४. सुगम मराठी व्याकरण – लेखन : मो. रा. वाळंबे

- **पूरक वाचन**

१. रसविमर्श – डॉ. के. ना. वाटवे

२. सुलभ काव्यशास्त्र – पं. महादेवशास्त्री जोशी

- **संदर्भ ग्रंथ**

१. काव्यविभ्रम – रा. श्री. जोग

२. ओवी : छंद व स्वरूप – डॉ. रोहिणी तुकदेव

३. मराठी छंदोरचनेचा विकास – ना. ग. जोशी

४. रससूत्र – नरहर कुरूंदकर, (इंद्रायणी साहित्य, पुणे)

- **टिप** प्रत्येक घटकासाठी 15 तासिका असतील.

● ● ●

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

वर्ग : बी. ए. भाग – 3

मराठी (विशेष)

जून २०१२ पासून

सत्र – ६ : अभ्यासपत्रिका क्रमांक १३

भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा

- **उद्‌दिष्टे**

१. अर्थपरिवर्तनाच्या कारणांची व प्रकारांची माहिती करून देणे.

२. मराठीचा उगमकाळ व तिच्या जनकभाषेविषयी माहिती करून देणे.

३. मराठीची शब्दव्यवस्था (शब्दांच्या जाती) समजावून देणे.

४. मराठी भाषेबद्‌दलची विद्यार्थ्यांची आवड विकसित करणे.

- **अभ्यासक्रम**

घटक 1. अर्थपरिवर्तन

व्याख्या आणि स्वरूप : अर्थ म्हणजे निर्देश, प्रतिमा, संकल्पना व विचार

कारणे : साम्यतत्व, रूपक – लक्षणाजन्य शब्द, बदलते समाजजीवन, अशुभतापरिहार, ग्राम्यतापरिहार, अतिशयोक्ती, शब्दसिद्धी, अतिपरिचयातून सभ्यता, अत्यादरदर्शन, सांस्कृतिक आदान (एकूण 10)

प्रकार : अर्थविस्तार, अर्थसंकोच, अर्थप्रशस्ती, अर्थच्युती, अर्थापकर्ष, अर्थान्तर, अर्थभ्रंश, अर्थादेश, अर्थभेद, अर्थसार (एकूण 10)

घटक 2. मराठीचा उगमकाळ

मराठीच्या उगमकाळ निश्चितीची साधने :

१. ग्रंथ : विवेकसिंधू, लीळाचरित्र, ज्ञानेश्वरी, ज्योतिषरत्नमाला, हेमचंद्र व वररूचिचे व्याकरण ग्रंथ, राजमतीप्रबोध, मानसोल्लास, कुवलयमाला

२. लेख : उनकेश्वर, पंढरपूर, नेवासे, आंबेजोगाई, परळ, पळसदेव, श्रवणबेळगोळ, दिवे–आगर येथील शिलालेख / ताम्रपट

३. वैद्य – गुणेवाद

घटक ३. मराठीची जनकभाषा

१. अंतर्वर्तूळ – बहिर्वर्तूळ सिद्धांत

२. मराठीच्या पूर्वभाषांचे ऋण : संस्कृत, पाली, पैशाची, मागधी, अर्धमागधी, शौरसेनी, माहाराष्ट्री अपभ्रंश (संस्कृत > प्राकृत > अपभ्रंश > मराठी अशा साखळी स्वरूपात अध्यापन करू नये)

३. जनकभाषेविषयी मते : प्रा. प्र. रा. देशमुख, वि. का. राजवाडे, कृ. पां. कुलकर्णी , डॉ. शं. गो. तुळपुळे

घटक ४. शब्दजाती

शब्दसंज्ञा – व्याख्या, शब्दजाती : विकारी आणि अविकारी
उपप्रकारासह (व्याख्या, विशेष, उदाहरणे यासह अपेक्षित)

- **मूलभूत वाचन**

१. जोशी प्र. न. : सुबोध भाषाशास्त्र

२. गवळी अनिल : भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा

३. पोतदार अनुराधा : मराठीचा अर्थविचार

४. गोसावी वैद्य : मराठीचे ऐतिहासिक भाषाशास्त्र

५. दामले मो. के. : शास्त्रीय मराठी व्याकरण

- **पूरक वाचन**

१. कुलकर्णी कृ. पां. : शब्द : उगम आणि विकास

२. मालशे, इनामदार , सोमण (संपा.) भाषाविज्ञान : वर्णनात्मक व ऐतिहासिक

३. कालेलकर ना. गो. : भाषा आणि संस्कृती (मौज)

- **संदर्भ ग्रंथ**

१. जोगळेकर गं. ना. : अभिनव भाषाविज्ञान (सुविचार)

२. हिरेमठ राजशेखर : मराठी व्याकरण परिचय

३. यास्मिन शेख : मराठी लेखनकोश

- **टिप** प्रत्येक घटकासाठी 15 तासिका असतील.

- **प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी**

प्रश्न १.	एका वाक्यात उत्तरे लिहा.	–	5 गुण
प्रश्न २.	अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न (भाषाविज्ञानावर)	–	15 गुण
प्रश्न ३.	लघुत्तरी प्रश्न (तीन पैकी एक) (भाषाविज्ञानावर)	–	10 गुण
प्रश्न ४.	लघुत्तरी प्रश्न (तीन पैकी एक) (व्याकरणावर)	–	10 गुण

- **सूचना** १. वस्तुनिष्ठ प्रश्न व्याकरणावर असणार नाही.
  २. अंतर्गत मूल्यमापनासाठी 10 गुण असून त्यासाठी विद्यार्थ्यांना गट प्रकल्प द्यावा. (Group Projet)

• • •

वर्ग : बी. ए. भाग – 3

मराठी (विशेष)

जून २०१२ पासून

सत्र – ६ : अभ्यासपत्रिका क्रमांक १४

मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (समर्थ संप्रदाय ते आज्ञापत्र)

- **उद्दिष्टे**

१. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मय परंपरांचा व इतिहासाचा परिचय करून देणे.

२. या कालखंडातील वाङ्मय रचनाप्रकारांचा परिचय करून देणे.

३. या कालखंडातील वाङ्मयनिर्मितीच्या प्रेरणांचा परिचय करून देणे.

४. या कालखंडातील वाङ्मयाच्या सांस्कृतिक पार्श्वभूमीचा उलगडा करणे.

५. या कालखंडातील प्रमुख संप्रदाय व ग्रंथनिर्मिती यांचा अनुबंध स्पष्ट करणे.

६. या काळातील मराठी भाषेचे स्वरूप स्पष्ट करणे.

- **अभ्यासक्रम**

घटक 1 : समर्थ संप्रदाय – स्थूल परिचय, समर्थ रामदास यांची ग्रंथरचना – इतर धर्मियांनी केलेली मराठी भाषेची साहित्यसेवा – 1. फादर स्टिफन्स् 2. फादर क्रुआ 3. शेख महंमद 4. हुसेन अंबरखान

घटक 2 : पंडित कवी – पंडिती काव्याचे विशेष

1. मुक्तेश्वर 2. वामन पंडित 3. रघुनाथ पंडित 4. श्रीधर 5. निरंजन माधव 6. मोरोपंत

घटक ३ : शाहिरी काव्य – स्वरूप – पोवाडा व लावणी या काव्यप्रकारांचा परिचय – पुढील शाहिरांच्या वाङ्मयसेवेचा परिचय – 1. अनंत फंदी 2. परशुराम 3. रामजोशी 4. प्रभाकर 5. सगनभाऊ 6. होनाजी बाळा

घटक ४ : बखर वाङ्मय – बखर – स्वरूप व वर्गीकरण

अ) शिवपूर्वकालीन बखरी

1. महिकावतीची बखर 2. राक्षसतागडीची बखर

3. शालिवाहनाची बखर

ब) शिवकालीन बखरी

1. सभासदाची बखर 2. शिवदिग्विजय 3. शिवाजी प्रताप

4. शिवछत्रपतींचे सप्तप्रकरणात्मक चरित्र

क) पेशवेकालीन बखरी

1. पाणिपतची बखर 2. भाऊसाहेबांची बखर

3. श्री शाहू महाराज यांची बखर

ड) आज्ञापत्र

- **प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी**

प्रश्न १.	एका वाक्यात उत्तरे लिहा.	—	5 गुण
प्रश्न २.	अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न	—	15 गुण
प्रश्न ३.	लघुत्तरी प्रश्न (तीन पैकी एक)	—	10 गुण
प्रश्न ४.	टिपा लिहा. (तीन पैकी एक)	—	10 गुण

- **सूचना** :— अंतर्गत मूल्यमापनासाठी 10 गुणांसाठी गट प्रकल्प (Group Project) द्यावा.

- **मूलभूत वाचन**

१. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास — खंड 1 ते 4 : डॉ. अ. ना. देशपांडे
२. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप : ह. श्री. शेणोलीकर
३. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : ल. रा. नसिराबादकर (आठवी आवृत्ती, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर)
४. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास — खंड 1 व 2 — ल. रा. पांगारकर
५. संत पंत आणि तंत — श्री. म. माटे

- **पूरक वाचन**

१. मराठी बखर — र. वि. हेरवाडकर
२. मराठी शाहिरी पोवाडा — डॉ. विश्वनाथ शिंदे
३. मराठी काव्यातील शिवदैवत दर्शन : डॉ. शिवशंकर उपासे
४. मध्ययुगीन साहित्याविषयी : डॉ. सतीश बडवे (मीरा, औरंगाबाद)

- **संदर्भ ग्रंथ**

१. म—हाटी लावणी — संपादक म. वा. धोंड
२. श्री. रामदास : वाङ्मय आणि कार्य — न. र. फाटक
३. मराठी शाहिरी वाङ्मय — म. ना. सहस्त्रबुध्दे
४. प्राचीन मराठी पंडिती काव्य — संपादक के. ना. वाटवे
५. संत बहिणाबाईंची अभंगवाणी (संपादक) : प्रा. भैरव कुंभार, डॉ. अनिल गवळी

- **टिप** प्रत्येक घटकासाठी 15 तासिका असतील.

● ● ●

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापुर

वर्ग : बी. ए. भाग – 3

मराठी (विशेष)

जून २०१२ पासून

सत्र – ६ : अभ्यासपत्रिका क्र. १५

मराठी भाषा : उपयोजन आणि सर्जन

- **उद्दिष्टे**

१. औपचारिक आणि अनौपचारिक क्षेत्रानुसार भाषिक व्यवहार समजावून देणे, भाषेचे दैनंदिन जीवनातील महत्त्व समजावून देणे.

२. विविध क्षेत्रातील भाषिक कौशल्ये आणि क्षमता विकसित करणे.

३. आकलन, परीक्षण या कौशल्यांचा विकास करणे.

४. भाषिक उपयोजनाने विद्यार्थ्यांचा शब्दसंग्रह समृद्ध करणे.

५. व्यवहारपयोगी व सर्जनशील लेखनास विद्यार्थ्यांना उद्युक्त करणे.

६. मुलाखत, संपादन, ग्रंथपरीक्षण अशा विविध भाषिक आकृतिबंधांचा परिचय घडविणे, त्यातील लेखनकौशल्य आत्मसात करणे.

७. मराठीच्या विद्यार्थ्यांचा व्यक्तिमत्त्व विकास घडविणे.

८. जनसंपर्क कौशल्याची आवश्यकता व तंत्रे समजावून देणे.

- **अभ्यासक्रम**

घटक 1. स्मरणिका संपादन आणि ग्रंथपरीक्षण

1. स्मरणिकेचे स्वरूप, संपादकाचे कार्य, मुद्रणप्रत
2. ग्रंथपरीक्षणाचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये

घटक 2. मुलाखत लेखन

मुलाखतकाराची तयारी, मुलाखतलेखनाची तंत्रे, मुलाखतीचे विविध माध्यमांनुसार बदलणारे स्वरूप

कलावंत–खेळाडू–विद्यार्थी–शेतकरी–कामगार यांच्या मुलाखतीचे उपयोजन – नमुने

घटक ३. सर्जनशील लेखन : स्वरूप आणि विशेष

(लघुकथा व ललितलेख यांचे सर्जनशील लेखन)

घटक ४. प्रशासनिक कौशल्ये

1. कामाचे नियोजन (Event Management)
2. वेळेचे नियोजन (Time Management)
3. परिचयपत्र (Bio-Data), शिष्टाचार (Manners) , पोशाख, कागदपत्रांचे नियोजन, ज्ञान, नोकरीसाठीच्या मुलाखतीची पूर्वतयारी इ.
4. कार्यालयीन प्रशासन : आवक – जावक नोंदवही, परिपत्रक वाचनाचे कौशल्य, कार्यालय अंतर्गत टिप्पणीलेखन, निर्णयप्रक्रिया (Decision Making), सभेची सूचना, विषयपत्रिका , इतिवृत्त लेखन

- **मूलभूत वाचन**

१. नासिराबादकर ल. रा. – व्यावहारिक मराठी, फडके प्रकाशन, (आठवी आवृत्ती)

२. मोकाशी सयाजीराव, नेमाडे रंजना – व्यावहारिक मराठी

३. तावरे स्नेहल (संपादक) – व्यावहारिक मराठी

४. बोबडे, सुहास , मराठी भाषा : सर्जन आणि उपयोजन (युनिटी, पुणे)

५. पाटील आनंद, सृजनात्मक लेखन, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे

६. यादव आनंद , साहित्याची निर्मितिप्रक्रिया

७. गोर्ले शिवराज , माणसं कशी जोडावी, राजहंस प्रकाशन

८. खेरा शिव, यश तुमच्या हातात, मॅकमिलन प्रकाशन, पुणे

- **पूरक वाचन**

१. गोखले अरविंद : संपादन

२. भाषिक सर्जनशीलता : स्वरूप आणि प्रकार, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक यांचे प्रकाशन

३. नंदनवार भास्कर : मुलाखती साहित्यिकांच्या

४. दळवी जयवंत : गप्पा दहा साहित्यिकांशी

५. चौगुले वि. शं. : साहित्यसंवाद, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे

६. पेंडसे अंजली : देहबोली, नीळकंठ प्रकाशन, पुणे

७. शासन व्यवहारात मराठी : भाषा संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य

८. प्रशासनिक भाषा : भाषा संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य

- **संदर्भ ग्रंथ**

१. सराफ रा. सो., भाषा : मातृभाषा आणि परभाषा

२. दावतर वसंत : मराठीचे शिक्षण

३. बेलवलकर सुमन : बेलभाषा

४. गोडबोले अच्युत : संगणकयुग, मौज प्रकाशन

५. व्यावहारिक मराठी विशेषांक, नवभारत 1982

६. पाटील विजया : सेकंद, मुक्ता पब्लिसिंग हाऊस, कोल्हापूर

७. सारडा शंकर : ग्रंथवेध

८. संगवई संजय (संपादक) : माध्यमवेध

- **प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी**

प्रश्न १.	एका वाक्यात उत्तरे लिहा	–	5 गुण
प्रश्न २.	अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न	–	15 गुण
प्रश्न ३.	लघुत्तरी प्रश्न (तीन पैकी एक)	–	10 गुण
प्रश्न ४.	लघुत्तरी प्रश्न (तीन पैकी एक)	–	10 गुण

- **सूचना** १. प्रश्न क. 4 उपयोजनाचा असेल.

  २. घटक क. 2 व 3 उपयोजनासाठी असतील.

  ३. अंतर्गत मूल्यमापनासाठी 10 गुण असून त्यासाठी विद्यार्थ्यांना गट प्रकल्प (Group Project) द्यावा.

• • •

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

वर्ग : बी. ए. भाग – 3

मराठी (विशेष)

जून २०१२ पासून

सत्र – ६ : अभ्यासपत्रिका क्रमांक १६

वाङ्‌मयप्रवाहांचे अध्ययन

(आदिवासी व स्त्रीवादी)

- **उद्‌दिष्टे**

१. मराठीतील विविध साहित्यप्रवाहांचा परिचय करून देणे.

२. आदिवासी व स्त्रीवादी साहित्यप्रवाहांची प्रेरणा, स्वरूप, वैशिष्ट्ये व विकास समजावून देणे.

३. अभ्यासार्थ नेमलेल्या साहित्यकृतीद्वारे संबंधित साहित्यप्रवाहाचे आकलन करून देणे.

- **अभ्यासक्रम**

साहित्यकृती : माझी काटेमुंढरीची शाळा : गो. ना. मुनघाटे, साधना प्रकाशन, पुणे

घटक 1 : आदिवासी साहित्य : प्रेरणा, स्वरूप, वैशिष्ट्ये आणि विकास

घटक 2 : स्त्रीवादी साहित्य : प्रेरणा, स्वरूप, वैशिष्ट्ये आणि विकास

घटक ३ : माझी काटेमुंढरीची शाळा : आशयसूत्रे

घटक ४ : माझी काटेमुंढरीची शाळा : अभिव्यक्ती (प्रसंगचित्रण, व्यक्तिचित्रण, भाषा)

- **प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी**

प्रश्न १. एका वाक्यात उत्तरे लिहा. ('माझी काटेमुंढरीची शाळा' वर) – 5 गुण

प्रश्न २. अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न('माझी काटेमुंढरीची शाळा' वर) – 12 गुण

प्रश्न ३. लघुत्तरी प्रश्न (तीन पैकी एक)('माझी काटेमुंढरीची शाळा' वर) – 07 गुण

प्रश्न ४. अ) अंतर्गत विकल्पासह आदिवासी साहित्यप्रवाहावर प्रश्न – 08 गुण

ब) अंतर्गत विकल्पासह स्त्रीवादी साहित्यप्रवाहावर प्रश्न – 08 गुण

- **सूचना**

अंतर्गत मूल्यमापनासाठी शिवाजी विद्यापीठ सूचित 'गटप्रकल्प' (Group Project) 10 गुणांसाठी आहे.

- **मूलभूत वाचन** माझी काटेमुंढरीची शाळा : गो. ना. मुनघाटे,

साधना प्रकाशन, पुणे

- **पूरक वाचन**

१. आदिवासी मराठी साहित्य : संपादक प्रमोद मुनघाटे (प्रतिमा)
२. आदिवासी साहित्य विचार : प्रमोद मुनघाटे – (हरीवंश, वर्धा)
३. आदिवासी साहित्य : स्वरूप व समीक्षा – विनायक तुमराम (विजय, नागपूर)
४. आदिवासी साहित्य विचार – माहेश्वरी गावित (वाङ्मयसेवा, नाशिक)
५. आदिवासी प्रश्न – गोविंद गारे (आदिम, पुणे)
६. भारतीय संदर्भातून स्त्रीवाद : स्त्रीवादी समीक्षा व उपयोजन – शोभा नाईक (लोकवाङ्मय गृह मुंबई)
७. स्त्रीवादी विचार आणि समीक्षेचा मागोवा – डॉ. शोभा पाटील (स्नेहवर्धन)
८. बायकांचा जन्म : शांता किर्लोस्कर
९. स्त्रीपुरूष तुलना – ताराबाई शिंदे
१०. स्त्रीवादी समीक्षा : स्वरूप आणि उपयोजन – अश्विनी धोंगडे
११. जेव्हा माणूस जागा होतो ÷ गोदावरी परूळेकर, (मौज)

- **संदर्भ ग्रंथ**

१. आदिवासी साहित्य : डॉ. धनाजी गुरव (वाङ्मयशोभा, नाशिक)
२. आदिवासी कवितेचा उषःकाल – तुकाराम रोंगटे (संस्कृती, पुणे)
३. आदिवासी साहित्य : नियतकालिकातील – तुकाराम रोंगटे (संस्कृती, पुणे)
४. जनसाहित्याच्या दिशेने – या. वा. वडस्कर (मेहता)
५. स्त्री –पुरूष – छाया दातार (ग्रंथाली)
६. स्त्रीवादी समीक्षा : संकल्पना आणि उपयोजन – डॉ. मंगला वरखेडे
७. स्त्रीवाद : एक विचार – संपादक, अरूणा सबाणे (आकांक्षा, नागपूर)
८. स्त्रीप्रश्नांची चर्चा – प्रतिभा रानडे (पॉप्युलर)
९. स्त्रीविकासाच्या पाऊलखुणा – स्वाती कर्वे (प्रतिमा)
१०. The Second Sex (सिमॉन – द – बोव्हा) अनुवाद करूणा गोखले (पद्मगंधा, पुणे)
११. आदिवासी मुले आणि शिक्षक : अनुताई वाघ (महाराष्ट्र दिन रौप्य महोत्सव विशेषांक, 1985)

- **टिप** प्रत्येक घटकासाठी 15 तासिका असतील.

• • •

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

वर्ग : बी. ए. भाग : 3

मराठी (विशेष)

जून २०१२ पासून लागू होणा–या अभ्यासक्रमासाठी समकक्षता

अ. क्र.	जुना अभ्यासक्रम	अ. क्र.	नवीन अभ्यासक्रम
1	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 4 काव्यशास्त्र	1	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 7 (सत्र 5 वे) काव्यशास्त्र
			अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 12 (सत्र 6 वे) काव्यशास्त्र
2	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 5 भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा	2	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 8 (सत्र 5 वे) भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा
			अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 13 (सत्र 6 वे) भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा
3	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 6 मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (प्रारंभ ते इ.स. 1800)	3	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 9 (सत्र 5 वे) मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (प्रारंभ ते संत बहिणाबाई)
			अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 14 (सत्र 6 वे) मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (समर्थ संप्रदाय ते आज्ञापत्र)
4	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 7 मराठी भाषा : उपयोजन आणि सर्जन	4	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 10 (सत्र 5 वे) मराठी भाषा : उपयोजन आणि सर्जन
			अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 15 (सत्र 6 वे) मराठी भाषा : उपयोजन आणि सर्जन
5	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 8 मराठी साहित्यातील विविध प्रवाहांचे अध्ययन	5	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 11 (सत्र 5 वे) वाङ्मयप्रवाहांचे अध्ययन (ग्रामीण व दलित)
			अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 16 (सत्र 6 वे) वाङ्मयप्रवाहांचे अध्ययन (आदिवासी व स्त्रीवादी)